

Bijlage 2

'Windturbines in levend landschap' mei 2023

Bl.30,33

6 Conclusies

De energietransitie is geen louter technische aangelegenheid. Integendeel, zij geeft vorm aan het landschap en wordt samen met dat landschap een visitekaartje voor Nederland op de lange termijn. Inspanning is nodig om te komen tot hoogwaardige landschappen met windenergie. Om landschapsontwikkeling met windenergie te ondersteunen biedt deze verkenning een set aan kwaliteitsregels. Belangrijk is om te anticiperen op de steeds grotere hoogte windturbines (meer dan 200 meter), wat een ander verhaal vraagt dan nu gangbaar is voor lagere turbines. Landschappelijke 'inpassing' van windturbines is met deze maten niet meer mogelijk. De orde van grootte van windturbines en die van andere maten in het landschap lopen dusdanig uiteen dat een waarnemer hiertussen geen duidelijke relaties meer ervaart. De vervreemding die daardoor ontstaat tussen turbine en landschap vraagt om visie op het veranderende landschap.

Er zijn drie niveaus om rekening mee te houden: Op **macro-niveau** gaat het om de zichtbaarheid van turbines van veraf. Grote turbines zijn afhankelijk van weersomstandigheden, 5 tot wel 30 kilometer zichtbaar. Het is belangrijk dat er zowel op de nationale als de provinciale schaal gebieden blijven waar we nog landschappen ervaren die we associëren met natuurlijkheid of historische authenticiteit. Rijk en provincie moeten daarvoor gebieden aanwijzen die vrij blijven van grootschalige opwek van windenergie. Het gaat dan om lege gebieden van minstens honderden vierkante kilometers.

Op **meso-niveau** is aandacht nodig voor de inrichting van landschappen zoals we die vanuit beweging ervaren, in de auto of op de fiets, en waar we windparken waarnemen vanaf enkele kilometers afstand. Voorkom dat solitaire turbines, of kleine groepjes van enkele turbines, gebieden van vele tientallen km² domineren.

De beleefde route wordt dan immers een aaneenschakeling van repeterende confrontaties met turbines wat tot landschappelijke vervlakking leidt. Bevorder op dit niveau de 'volte'. Cluster opstellingen tot tientallen turbines en bundel zo de effecten. Sluit met de begrenzing van een groot cluster, als dat kan, aan op landschappelijke identiteiten en verken combinaties in gebieden waar sowieso transitie plaatsvinden zoals landbouwtransitie of klimaatadaptatie. Benoem bij dergelijke opstellingen een ondergrens van benodigde opwek van minstens 50 MW en bepaal met producenten, netbeheerders en met het gebied, welke formaat turbines dan wordt verkozen. Dit vraagt om intensieve gebiedsprocessen en om heldere regie vanuit rijk en regio's.

Op **micro-niveau** gaat het om inrichting van het energielandschap. Naast het respecteren van wetten en regels gaat dat bijvoorbeeld om landschappelijke inrichting en vormgeving van de technische voorzieningen en van de turbinevoet. Het gaat om de tiphoogte én tiplagte, waarbij de turbine als grote hoogte beleefd mag worden. Beperk de confrontatie met een te lage tip van de rotor. Belangrijk is om rekening te houden met alle doelgroepen die het landschap gebruiken: bewoners, passanten en bezoekers.

Achtergrond

A. Gebiedscategorieën

Op het Nederlandse landschap komen veel opgaven af die allemaal ruimte vragen. De 'klassieke ruimtevragers' zoals woningbouw, recreatie, natuur, bedrijvigheid, industrie en infrastructuur hebben de laatste decennia een toenemende concurrentie gekregen van nieuwe ruimtevragers met een grote landschappelijke impact zoals windturbines en zonnevelden. Deze elementen moeten een plek vinden in het Nederlandse landschap.

Belemmeringenkaarten

In de zoektocht naar geschikte plekken voor windturbines en zonnevelden wordt veel gebruik gemaakt van belemmeringenkaarten. Op deze kaarten worden belemmeringen weergegeven voor de plaatsing van windturbines zoals nabij infrastructuur, rondom woningen, in natuurgebieden, etcetera. De zoektocht is daardoor vaak gericht op de planologische restraints. De verduurzaming van de energieproductie moet dus een leeg plekje vinden tussen alle andere functies. Dit werkt het verspreid plaatsen van windturbines en zonnevelden, door heel Nederland in de hand. De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit Noord-Holland (Steven Slabbers) sprak over een "niesbui aan goedbedoelde initiatieven" met een funeste impact op ons landschap en de landschappelijke kwaliteiten".

In dit adviesrapport is gepleit voor het concentreren van windturbines. Duidelijke keuzes voor eenduidige landschappen. Dit gaat om het kiezen van voltes. Maar andersom geredeneerd: Waar zouden de leegtes moeten komen?

Ontbrekende criteria

Bij het plaatsen van hoge windturbines op een landelijke schaal merken we nu dat het ontbreekt aan een heldere leidraad met criteria voor landschappen waar windenergie wel of niet plaats kan vinden. Windturbines hebben een ruimtelijke invloed die door hun hoogte en beweging kilometers ver reikt. Landschappen veranderen hierdoor

en we kunnen ervoor kiezen om sommige landschappen niet deze verandering te laten ondergaan. Het zou helpen om landschappelijke gebiedscategorieën te hebben met onderscheid naar dusdanige kwaliteiten dat we ze niet laten samengaan met windturbines. Dit zou dan moeten gaan om grote gebieden met leegtes die aansluiten bij de verre zichtbaarheid van windturbines. In de zoektocht naar harde criteria en gebiedscategorieën kan de oude planvorming aanknopingspunten bieden.

Categorieën conservering landschap

De Nederlandse planologie kent een rijke geschiedenis aan beleidstukken waarin gebiedscategorieën zijn gemaakt voor conservering van waardevolle landschappen. Dit waren gebiedscategorieën zoals:

- Nationale parken (motie 2014 tot heden)
- Nationale landschappen (ministerie van VROM, 2004-2012)
- Nationale landschapsparken (structuurschema N& Landschapsbehoud 1982-1983) • Nationaal landschapspatroon (Nota Landschap, Ministerie LNV, 1992)
- Groene (natuur) en Blauwe (verbrede plattelandsontwikkeling) koersen (Vierde

Nota Ruimtelijke Ordening Extra, Ministerie VROM, 1991)

- Inrichtingsbehoefte gebieden recreatief toerisme
- Gebieden behoud en herstel landschappelijke kwaliteit (programma Belvedere, 1999 -2009)

